

„DORIN TUDORAN – «ROMULUS DIANU» ȘI «ASUERUS»»

Florin Daniel DINCĂ, doctorand,
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

I. Preliminarii

Publicistica predecembristă a lui Dorin Tudoran s-a edificat prin reportaj și prin interviu. În eseu de față, având în vedere că reportajul lui Dorin Tudoran a fost pus în discuție anterior („În căutarea «Omului Nou». Fisurile unui mit”), interviul – ca o altă specie publicistică de informare – va reprezenta obiectivul abordării noastre. Din perspectivă valorică, este limpede că *Biografia debuturilor* (1978) și *Nostalgii intacte* (1982) se constituie în vârful calitativ al publicisticii predecembriste a lui Dorin Tudoran, unul vrednic să stimuleze interesul cititorilor de astăzi pentru o lectură de informare și, deopotrivă, de plăcere, unul capabil să se constituie într-un model viabil pentru oricine se pregătește să dialogheze cu literații, unul acceptabil ca formă de „gnoseologie a personalității” (Ion Biberi).

Interviurile realizate de Dorin Tudoran nu sunt cu nimic mai prejos de volumele de convorbiri semnate de Adrian Păunescu și de Ion Biberi, dacă ne gândim doar la aceștia, pentru că la ei și la cărțile lor de dialoguri scriitoricești ne-a trimis Dorin Tudoran când i-a intervievat pe Doinaș, pe Edgar Papu și pe însuși Ion Biberi. Ostentarea sau aducerea în prim-plan a algoritmului dialogal din *Biografia debuturilor* și din *Nostalgii intacte* reprezintă cea mai eficientă strategie de asigurare a coeziunii discursului centrat pe interviu. În privința celor două volume de convorbiri ale lui Dorin Tudoran, ceea ce ne interesează, în mod special, este – pe lângă prezentarea algoritmului dialogal – cuplajul dintre gradul de libertate asumată a intervievatorului și autocenzura bipolară, pe care în citirea tuturor textelor din *Biografia debuturilor* și din *Nostalgii intacte* nu o vom pierde din vedere niciodată.

Prin dubla autocenzură înțelegem atât afirmarea dreptului intervievatorului la o strategie, aceasta însemnând, în principal, o repliere construită din teama de tăria ideopoliticului feroce și o eschivare din fața cruzimii datului istoric în unele momente sensibile ale „indiscreției începute aici” în speranța edificării altui anotimp al destăinuirii, cât și securizarea dreptului fiecăruia dintre intervievați de a le transmite cititorilor săi doar ceea ce se înscria în parametrii exigențelor și ai intereselor proprii, adică exact „ce a găsit de cuviință, cum și cât a considerat necesar” [1].

Care să fi fost consecințele binefăcătoare ale numitei strategii? Intervievatorul și-a asigurat avansarea cristalizării dialogurilor și tipărirea lor în „Luceafărul”, „Vatra” și „România literară”, iar mai târziu în *Biografia debuturilor* și *Nostalgii intacte*, pe lângă consolidarea poziției de publicist a

poetului Dorin Tudoran, precum și forțarea extinderii sferei de tolerare a adevărilor puse sub obroc de prea multă vreme. Deviza intervievatorului: „*Doi pași înainte și unul înapoi*” (Papa Ioan Paul al III-lea).

Așa fiind situația, înseamnă că Dorin Tudoran a conștientizat progresiv forțajul interogativ în varii dozaje, fiindcă nivelurile cutezanței sale nu i-au fost bătute în cuie, unul fiind impavidul din *Martori oculari* și altul cel din *Biografia debuturilor* și din *Nostalgii intacte*, unul cel din *Mic tratat de glorie*, altul cel din *Respirație artificială* și cel din *De bună voie, autobiografia mea*, unul cel din *Frig sau Frică? Sau despre condiția intelectualului român de azi* și altul cel din *Scrisoare adresată lui Nicolae Ceaușescu*, adică traseul de la refuzul cuminte al sistemului mefitic ceaușist și până la revolta totală contra lui nu a fost nici linear și nici lin, ci unul cu meandre și hurducăit.

Din „*Cuvânt înainte*” – pagini introductive, pe care în 1998 le-a semnat Dorin Tudoran la *Onoarea de a înțelege* (traducere a titlului unei cărți juvenile, dorită de niște liceeni, dar nescrisă), fidelă reeditare a volumelor *Biografia debuturilor* și *Nostalgii intacte*, realizată de Editura Albatros – am reținut deoalarea modului de intervievare utilizat de reporterul de altădată, ceea ce ne dă ocazia relevării ideii de cooperare (de complicitate?) dintre intervievator și unii repondenți: „*Aceste lungi convorbiri nu au fost înregistrate audio sau video. Realizatorul lor nota, transcria și dădea spre corectare invitațiilor săi manuscrisul interviului. De-abia după ce invitatul rubricii își pune bunul de tipar pe manuscris, textul convorbirii era oferit revistei spre publicare.*” [2].

Aceasta înseamnă că atât nivelul docilității, cât și al îndrăzelii din dialogurile lui Dorin Tudoran s-a constituit într-un produs de consens, o formă de „*adaptare la realitate*”, pe care autorul „*Viitorului facultativ*” a exersat-o, fără succes, prin anii 1974–1985, de vreme ce nedoritul și amânatul divorț de România lui Nicolae Pleșiță și a lui Iulian Vlad avea să devină inevitabil din 1984, când Dorin Tudoran i s-a adresat, în scris, celui ce ținea în pumn prezentul tuturor, cerându-i să dispună eliberarea pașapoartelor familiei Dorin Tudoran, solicitate în vederea emigrării în SUA.

Când notează în „*Cuvânt înainte*” (1998): „*...opțiuni politice deosebite – chiar dacă unele nu puteau fi menționate direct în acei ani, din motive lesne de înțeles...*”, Dorin Tudoran își îndeamnă cititorii ca în unele cazuri din „*Biografia debuturilor*” și din *Nostalgii intacte*, dincolo de frazele așezate în pagini, să imagineze enunțurile de taină, nerostite, cele ce se coceau în ochii intervievatorului și ai unora dintre interlocutori, toți aflându-se în așteptarea altui anotimp al spovedaniei, unul care nu avea să mai vină pentru Dorin Tudoran, din pricini străine de voința lui.

Dacă de la o vreme revista „*Luceafărul*” – care „*era, cel puțin în organigrama editorului ei, un săptămânal al tinerilor scriitori*” [3], în care au fost tipărite dialogurile din *Biografia debuturilor* și din *Nostalgii intacte* – n-a mai fost „*o gazdă ideală*”, fiindcă nu a mai girat „*fără crispări, pagini aducând nu*

doar miros de bibliotecă, ci și forfotă de arenă” [4], să însemne că ferina cenzură asmuțită asupra României și-a înfipt colții și în treburile unei redacții literare? Că bine știuta cenzură făcută prin redacțiile editurilor și ale revistelor de către unii decidenți ai breslei scriitoricești era tot atât de abuzivă și de nocivă ca oripilanta cenzură venind din Serviciul Sinteze al Consiliului Culturii și Educației Socialiste este ușor de priceput și de susținut în momentul de față, când avem la dispoziție documente elocvente în acest sens, cum se prezintă *Eu, fiul lor. Dosar de securitate*, din care ne dăm seama de mișcările abjecte ale Departamentului Securității Statului, căruia unii i se subordonau din convingere sau din poltronerie, iar alții – din defetism ori din spirit gregar, să o zicem pe scurt.

Când sistemul totalitar ceaușist îl strivea metodic, prin trepăduși, pe vulnerabilul semnatar de interviuri, ce îi rămânea lui, oropsitului scriitor Dorin Tudoran, de făcut? Să protesteze, aparent inutil, s-ar crede, cu „*legitimă nemulțumire*”, în numele neștirbitei libertăți de exprimare, al unei legislații promițătoare, garante, care funcționa, din păcate, excelent doar pe hârtie [5].

Dacă predecembrismul nu surprinde prin ceea ce propune sub aspectul valorilor, faptul se datorează stării de conlucrare la nivelul triadei libertate-autocenzură-cenzură, deși ideea îi irită pe cei ce se încăpățânează să vegeteze în iluzia că au fost totalmente independenți față de ideopoliticul predecembrist, întrucât figura unui Iona convenabil ajustat și scos în lume de Partid – prin CCES și prin DSS – le repugnă, ceea ce este ușor de înțeles, însă nicidecum de admis.

II. Romulus Dianu și Asuerus

Strănepot al lui Petru Maior, Romulus Dianu – absolvent al Colegiului „*Sfântul Sava*”, gazetar la „*Rampa*”, apoi la „*Curentul*”, autor al romanelor *Adorata* (1930), *Nopti la Ada-Kaleh* (1932) și *Târgul de fete* (1933), coautor (alături de Sergiu Dan) al volumelor *Viața minunată a lui Anton Pann* (1928) și *Nastratin și vremea lui* (1932), fost secretar al lui Nicolae Titulescu și fost ziarist apreciat de regele Carol II și de Mareșalul Ion Antonescu, de Pamfil Șeicaru și de Ion Vinea, fost președinte al Comisiei de Control și Autorizarea Publicațiilor – a fost arestat în 1945.

Unul dintre martorii acuzării a fost Radu Boureanu, care avea să își trădeze confratele (din frică? sau din convingere?), pentru că în fața Tribunalului Poporului jucase rolul de justițiar (nu era și actor?), afirmând (nu după dovezi, ci după supoziții!) că Dianu fusese stipendiat de nemți: „*Aici nu avem de-a face cu criminali de rând, ci cu acei care au lucrat cu arme ascunse. Avem de a face cu otrăvitori ai opiniei publice. În consecință din experiență se știe că otrăvitorii nu lasă urme și nu bagă pe nimeni în intimitatea crimelor lor. Chimistul, în cazul nostru ziaristul joacă rol de chimist, poate găsi urmele acestei otrăviri. În acest sens nu aș putea să spun pe conștiință că știu, dar pot să spun cu conștiința*

împăcată că o cred. Nu știu că acuzatul Romulus Dianu ar fi primit bani de la nemți, dar o cred” [6]

Judecat de Tribunalul Poporului (alături de Pamfil Șeicaru, Ion Dumitrescu, Alexandru Hodoș, Radu Gyr, Romulus Seișanu, Ilie Rădulescu, Stelian Popescu, Nichifor Crainic, Gabriel Bălănescu, Ilie Popescu-Prundeni, Aurel Cosma etc.), Dianu a fost condamnat la 20 de ani de pușcărie, intrând în mașinăria de tocat vieți a regimului prosovietic, trecând pe la Aiud și pe la Gherla, pe la Canalul Dunăre–Marea Neagră și pe la minele de la Baia Sprie, el reușind „să iasă viu, în ciuda constituției firave și unei anemii oculare avansate, fiind grațiat în 1955” [7].

Cei ce ieșeau dintr-o închisoare simplă – cu gardienii acționând la vedere, ei gestionând la perfecție calvarul celor ce le fuseseră încredințați de sistemul totalitar pentru ani în șir – intrau într-o altă lume, într-o altă închisoare, una mai sofisticată, o veritabilă potemkiniadă turnată în tiparele de la Kremlin, care îi supraveghea, dorindu-i mai mici decât furnicile, mai surzi și mai muți decât pietrele, fără pâinea lor cea de toate zilele: „Deținuții eliberați devin epave și balast; închisoarea le-a tăiat relații sociale și profesionale, de rudenie și afective, bunurile materiale confiscate, cărțile și manuscrisele au dispărut. (...) Cine nu are permisiunea de a munci e obligat să practice activități fizice umilitoare și acaparante, care să-i îndepărteze de obișnuința scrisului: Romulus Dianu, Teodor Mihadaș, Traian Chelariu. Se interzice sine die dreptul unora de a publica fie și sub pseudonim” [8].

Făcând salahorie, fiind geamgiu, tăietor de lemne, vânzător de cărți, Romulus Dianu avea să subziste după punerea în libertate în 1955, fiind ajutat de Ion Caraion și de Zaharia Stancu să devină pensionar al Uniunii Scriitorilor. Va reveni timid – făcând concesii minuscule – în piața literară: „Din 1962, gazeta «Glasul patriei», destinată românilor de peste hotare, și-l face colaborator, dar reintrarea în viața literară se produce propriu-zis după 1968, când izbuteste să publice mici studii, articole și proze scurte în «România literară», «Luceafărul», «Ramuri» și «Viața Românească». De sub tipar îi ies o nouă ediție a *Noapților la Ada-Kaleh* (1970), *culegerea de nuvele și schițe Trandafiri de octombrie și alte surâsuri* (1971) și *Fauna bufonă. Pseudozoologicon (I,II, 1972–1975)*” [9].

Până să punem pe tapet interviul lui Dorin Tudoran cu Romulus Dianu (care fusese el însuși un interviuevat în perioada interbelică, pe când activase la „Rampa”), să le reamintim cititorilor una dintre constatările amare ale lui Marian Popa, privitoare la inapetența pentru spovedanie a celor ce trecuseră prin celulele temnițelor, ca deținuți politici: „Nu-și vor evoca închisoarea cei în vârstă care, oricum, n-ar mai avea nimic de pierdut printr-o nouă detenție sau prin moarte, nu scriu nici cei tineri. Este uimitor poate că foști deținuți politici deveniți ulterior scriitori evită în acest timp relatarea experiențelor penitenciare, devenind astfel sprijinitori ai regimului” [10].

Cele scrise până aici sunt absolut necesare, cititorul trebuind să fie ajutat

să se edifice asupra personajului care fusese săgetat de gazetar prin întrebări, să fie convins că se merită să îl intereseze în ce măsură Dianu s-a lăsat scotocit de Dorin Tudoran, dar și în ce măsură ambii reușiseră să pună la punct un construct conversativ capabil să treacă adevărul prin acul cenzurii ceaușiste.

Relația realizatorului de interviuri Dorin Tudoran cu viitorul repondent Romulus Dianu nu aducea noutăți, pentru că și în alte cazuri se procedase la fel. Fiindcă Dianu se arătase refractar față de intenția de canalizare a convorbirii spre intimități, Dorin Tudoran avea să insiste să obțină concesii din partea celui dintâi, în timp ce el însuși, interviewerul, se angaja să își limiteze apetența de iscodire în interioritatea biografică, fiindcă parteneriatul mutual îi impunea zisa poziție: „*Deși într-un preambul al acestei convorbiri îmi mărturiseați că vă displac declarațiile cu un caracter mai mult sau mai puțin intim, invitându-mă, din acest punct de vedere, la o conversație cât mai «albă», vă rog, stimate Romulus Dianu, să acceptați în această discuție măcar un «minim necesar» de asemenea întrebări*” [11].

Cum se motivează reticența lui Dianu față de prezența biograficului în interviul acceptat? Teama de a trece opera literară în planul secund, astfel dându-se întâietate biografiei, nu ne poate convinge întru totul, însă acest fapt nu înseamnă că ea nu își are partea sa de adevăr, de valabilitate: „*Chestiunea pe care am ridicat-o este aceasta: nu cumva vom exalta mai multă biografie decât operă? Nu cumva riscăm de a ostenta persoana în dauna creației propriu-zise? Dar să începem*” [11].

Ceea ce este limpede este faptul că atât publicistul, cât și convorbitorul aveau dreptate, unul – creatorul parabolei „*Asuerus*” din romanul *Fata de la Suza* (1982) – să afirme, aidoma celorlalți, ceea ce își dorea, cum își dorea, cât își dorea, de vreme ce prezentul, chiar dacă nu se recunoștea, nu se rușina să îi mai poarte sâmbetele acestui scriitor care traversase infernul carceral, iar altul – creatorul parabolei „*Caligula*” din *De bună voie, autobiografia mea* (1986) – să devoaleze ceea ce sistemul totalitar le admitea amândurora. Prin urmare, rezumativ vorbind, ambii practicau o formă de autocenzură prin care încercau să îi dea cu flit cenzurii pe care statul dictatorial o exercita prin zeloșii unora dintre instituțiile sale.

Scopul interviurii era de a scădea golul de interes din jurul lui Dianu și de „*a lumina câteva momente mai importante*” din viața aceluiași, pe lângă preocuparea de „*a urmări o biografie a creației*”, în timp ce interviewerul era conștient că opera „*nu este explicată prin viața autorului*”, însă unele „*momente biografice pot, dacă nu să explice, să justifice opera, cel puțin să se constituie în repere prețioase pentru descifrarea «biografiei creației*” [11].

Cine citește interviul, pe care Dianu i l-a acordat lui Dorin Tudoran, nu se poate să nu ajungă la concluzia că primul era un cozeur formidabil și un excelent evocator al unor vremuri și al unor figuri literare de excepție, dintre care cea mai vie în memoria afectivă a vorbitorului era imaginea creatorului „*Sufletelor tari,*

Camil Petrescu, pe care în culori similare și Ion Biberi îl evocase în dialogul cu Dorin Tudoran, când îi mărturisise din ce motive el, Ion Biberi, ratase două interviuri.

Ceea ce trebuie remarcat, nefiind deloc lipsit de importanță, este faptul că – în interviul pe care îl discutăm – narativul lui Dianu se limitează la vremea de dinainte de 1945, de aici așezându-se tăcerea peste ceea ce i s-a întâmplat autorului *Faunei bufone* după anul 1945, odată cu arestarea lui, și după punerea sa în libertate, în 1955, până la momentul interviului.

Când ne întrebăm de ce, avem un răspuns împletit. Primul fir al răspunsului ar fi că Romulus Dianu a respectat ceea ce îi zisese lui Dorin Tudoran în preambulul convorbirii lor, fiindcă acolo, în biografia lui postbelică, era nevoie de multă, foarte multă liniște, propice valorificării scrierilor sale literare. Al doilea fir al răspunsului ar fi că Romulus Dianu a ținut seama de angajamentul semnat la ieșirea din închisoare, temându-se de urmări, dacă ar fi încălcat interdicția de a scrie sau de a vorbi despre evenimentele care l-au avut ca protagonist din 1945 până în 1955, dar și după, chiar până la sfârșitul vieții lui transformate de comuniști într-o tragedie.

Ceea ce au făcut Dorin Tudoran și Romulus Dianu a fost să îi livreze cititorului predecembrist – la sfârșitul convorbirii din *Biografia debuturilor* – o parabolă rezultând din rezumarea subiectului unui roman pe care întocmitorul *Faunei bufone* regreta că nu l-a tradus. La ce operă literară trimitea interlocutorul lui Dorin Tudoran? La *Aurul* lui Blaise Cendrars, publicat în 1925. Povestea elvețianului Suter, expatriat în America, ar fi aceasta. După economisirea de bani, a cumpărat pământ în California, acoperindu-l cu plantații și crescând animale. După ce a descoperit aur pe proprietate, i-a implorat pe ciobani să păstreze secretul. Aflându-se însă, au năvălit emigranții, tăind pomii și așezând corturi peste tot. Judecându-se, Suter a câștigat procesul, însă tribunalului unde i se făcuse dreptate i s-a dat foc. Venirea băieților săi în California nu i-a fost de vreun folos. Sărac, Suter a murit căutându-și dreptatea.

Când rațiunea socială bate rațiunea de drept, victimele contează? Nu într-o situație similară lui Suter s-au aflat omul, gazetarul și prozatorul Dianu? Nu lui i-a fost distrusă viața, făcându-i-se zob 10 ani din ea, în Gulag? Nu lui i-a fost zgâlțâit – din temelii – edificiul literar de către cei ce declarau că vor realiza cea mai bună lume de pe pământ? Umplând România de pușcării, n-au înfăptuit-o?

Dacă luăm în considerare că septuagenarul Dianu a decedat pe 25 august 1975 înseamnă că interviul s-a realizat în 1974. Sau în 1975? Să precizăm un detaliu extrem de important. Nicăieri în convorbirea pe care o avem în vedere nu se ivește vreun indiciu, oricât de minor, care să semnaleze tribulațiile lui Romulus Dianu de-a scoate în piața literară romanul *Esthera*, editat după șapte ani de la moartea prozatorului sub titlul *Fata de la Suza*. Cine s-a făcut vinovat de nepublicarea antumă a manuscrisului depus la Cartea Românească? Referenții externi? Redactorii? Marin Preda?

Odată cu tipărirea romanului „*Fata de la Suza*”, oficialitățile comuniste au pus în circulație – au sugerat, zice Marian Popa – ideea că Dianu și-a elaborat capodopera vieții sale între 1946–1972, ceea ce ar însemna că între 1945–1955 scriitorul nu s-a aflat în detenție politică la Aiud și la Gherla, la Canalul Dunăre–Marea Neagră și la Baia Sprie, ci liber și fericit într-o tabără de creație.

Marian Popa nu indică vreun document din care să rezulte că la baza ideii de scriere a cărții „*Fata de la Suza*” între 1946–1972 ar fi stat vreun potentat. Să se fi referit Marian Popa la faptul că – după „*Epilog*” – cineva (nu autorul, mort din 1975!) a scris: 1946–1972. Acest altcineva să fi fost lectorul de carte Magdalena Bedrosian? Să nu excludem nici ideea inițiativei Magdalenei Bedrosian, dar nici varianta sugestiei făcute de vreun decident trebăluind prin angrenajul partinico-editorial.

Romanului *Fata de la Suza* (1982) – „*o combinație de monografie și biografie integrând trei teme care, în ordinea crescândă a importanței, sunt Esthera, entitatea evreiască și Imperiul, adică individul, colectivitatea lui etnică și suprastructura politică totalizantă*” [12] – Marian Popa i-a rezervat 4 pagini de comentariu în *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, din care îi propunem cititorului un pasaj, de unde extragem ideea că istoria străveche, străină, a fost manipulată de Romulus Dianu în vederea punerii sub acuzație și a terifiantului prezent românesc prosovietic: „*Este justificată întrebarea privind rostul reconstituirii istoriei Estherei și a Baylonului care a facilitat-o. O atare inițiativă are în lumea actuală mai multe semnificații opuse: scriitorul vrea să informeze, să delecteze sau să critice prin paralelisme subversive parabolic-parodice. Ultima dintre intenții este definitorie pentru spațiul românesc totalizat și literatura lui. Cine vrea, va găsi în roman destui termeni pentru a construi paralelisme de reflectare a formelor actualității. Babylonul este o oglindă a imperiului sovietic*” [13].

Pentru ca noi să ilustrăm acest „*paralelism subversiv parabolic-parodic*”, de care ne vorbește Marian Popa în *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, le vom reaminti cititorilor că după eliberarea din închisoare, la 10 octombrie 1955, Dianu – aidoma celorlalți ex-deținuți politici – fusese obligat de realizatorii potențialei roșii să facă fel de fel de activități vexatorii, fostul secretar al lui Nicolae Titulescu devenind tăietor de lemne, vânzător ambulant de cărți, salahor sau geamgiu, astfel înțelegând că „*nu cei iuți aleargă, nu cei mai viteji câștigă războiul, nu cei mai învățați câștigă pâinea, nici cei pricepuți, bogăția, nici cei mai de merit, bunăvoința*”, din pricină că „*toate atârnă de vreme și de împrejurări*” [14].

Dacă acest larg episod tragic al existenței lui Dianu poate să fie pus în legătură cu o pagină din narațiunea de excepție „*Fata de la Suza*” rămâne să decidă cititorii, nouă revenindu-ne satisfacția de-a ne simți confirmați: „*Pe șanțurile ce răzoreau drumurile, căzuseră în robie științele și artele, oamenii de merit deveniseră de nerecunoscut. Un învățat geometru egiptean, cu o privire*

ageră, ca prizonier de război, vindea uleiuri și farduri meșteșugite pentru strălucirea frumuseților și pentru eclipsa defectelor. (...) Lângă el s-a așezat pe taluzul șanțului un medic fenician, din Sidon, vândut de mezi în Suziana, dar aici s-a făcut negustor de grămăjoare de baligă combustibilă, pentru focul de la bucătărie. Câțiva ofițeri, prizonieri din Assyria, s-au dovedit buni hamali: n-au de vânzare decât brațele lor. Un filozof din Alexandria Mizraimului a îmbrățișat nobila meserie de comersant de oase și copite, de la abator, căutate pentru opere de artizanat. Un armean, doctor al legilor, s-a făcut cal la o căruță ușoară și vinde bostani și pepeni” [15].

Dacă nimic „din ceea ce există nu e de disprețuit”, din cauză că natura a pus „cântecul abisului în gușa privighetorii urâte, și culorile paradisului pe arabescurile păsăretului aфон, recompensând pe fiecare pentru contribuția lui la ordinea naturală, și fără de care ne-ar mânca viermii, de vii” [16], de ce: „O împărăție nemăsurată, ca Babylonul, își poate pune nădejdele în pedagogia lanțurilor?” [17], Babylonul fiind, o știm, „o oglindă a imperiului sovietic” [18].

Trăind într-un Babylon în care Asuerus, tătucul Iosif Vissarionovici Stalin, este „mare amator de conserve și dispune de multă murătură umană, în stare penitenciară” [19], în care cetățeanul „sclavizat caută libertatea și nu găsește decât libertăți, adică totdeauna mai puțin” [29], Romulus Dianu a ajuns să sângereze zece ani prin închisorile comuniste, însă „Fata de la Suza” a reușit să îmbătrânească doar șapte ani într-un sertar al Editurii Cartea Românească, redutabila scriere fiind tipărită în 1982, după moartea autorului ei. Iată, într-adevăr, un semn de mare progres!

Cel ce avea să formuleze un avertisment cutremurător („Dacă nu ne hotărâm să ne iubim, să ne unim, să ne stimăm, așa cum suntem, planeta asta riscă să devină o măcelărie!” [20]) a reușit – scriind „Fata de la Suza” – să-i facă „o declarație de dragoste umanității” [21], deviza lui fiind devoalată prin ultima frază a cărții „Fauna bufonă”: „Cine n-a venit pe lume pentru a face umanității o declarație de iubire, să se lase de scris...” [22].

Bibliografie:

1. Dorin Tudoran, *Onoarea de a înțelege*, 1998, p. 6.
2. *Ibidem*, p. 5.
3. *Ibidem*, p. 7.
4. Dorin Tudoran, *Nostalgii intacte*, 1982, p. 5.
5. Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de securitate*, 2010, p. 64.
6. Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. I, 2009, p. 130.
7. *Ibidem*, vol. II, p. 718.
8. *Ibidem*, vol. I, p. 136.

9. V. Durnea: Dianu, Romulus, în *Dicționarul general al literaturii române*, 2004, p. 654.
10. Marian Popa, *Op. cit.*, vol. I, p. 137.
11. Dorin Tudoran – Romulus Dianu, în *Biografia debuturilor*, 1978, p. 107.
12. Marian Popa, *Op. cit.*, vol. II, p. 719.
13. *Ibidem*, p. 721.
14. Romulus Dianu, *Fata de la Suza*, 1982, p. 14.
15. *Ibidem*, pp. 23–24.
16. Romulus Dianu, *Fauna bufonă. Pseudozoologicon*, 1972, pp. 256–267.
17. Romulus Dianu, *Fata de la Suza*, p. 17.
18. Marian Popa, *Op. cit.*, vol. II, p. 721.
19. Romulus Dianu, *Fata de la Suza*, p. 55.
20. *Ibidem*, p. 47.
21. Romulus Dianu, *Fauna bufonă. Pseudozoologicon*, p. 9.
22. *Ibidem*, p. 256.